

Recensies

G. Despy, e. a., *Nouvelle biographie nationale*, I (Brussel: Académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique, 1988, 374 blz., Bf4500,-, ISSN 0776-3948).

Een nieuwe staat legitimeert zich ook en vooral historisch. Het jonge België vormde daarop in de eerste decennia van zijn bestaan geen uitzondering. Reeds in 1845 werd de Koninklijke Academie, toen nog een unitaire instelling, bij koninklijk decreet opgedragen de publikatie van een nationaal biografisch repertorium te verzorgen. Wat geschiedde. In 1866 verscheen het eerste deel van een 27 boekdelen beslaande *Biographie nationale*, het laatste in 1938. De opzet om van begin af aan één afgerond, alfabetisch gerangschikt geheel uit te geven, een uiting van negentiende-eeuws optimisme, maakte het noodzakelijk na de tweede wereldoorlog supplementen uit te brengen. Deze verschenen regelmatig vanaf 1956 met één aflevering per jaar, twee afleveringen vormen samen een nieuw deel. Eindresultaat van dit alles was dat in 1985 en 1986 de twee afleveringen van deel 44 verschenen. Tussendoor zagen ook verschillende alfabetische tafels het levenslicht. Het geheel resulteerde in een nauwelijks nog overschouwbaar geheel dat weinig gebruiksvriendelijk was. Mankementen die grotendeels op rekening te schrijven zijn van het uitgangspunt een afgerond alfabetisch gerangschikt geheel in 27 delen uit te brengen. In het enthousiasme van het eerste uur had men kennelijk over het hoofd gezien dat na het verschijnen van deel 27 en in de loop van het parcours alweer zoveel verdienstelijke Belgen zouden overlijden of aan de vergetelheid ontrukkt zouden worden, die elk voor zich op één of meerdere kolommen van deze postume *who's who* aanspraak konden maken. Voor niet-Belgische lezers dient hier volledigheidshalve nog aan toegevoegd dat de Nederlandstalige Koninklijke Academie vanaf de jaren zestig met de uitgave van een eigen *Nationaal biografisch woordenboek* startte, waarvan in 1990 deel 13 klaarkwam. De Nederlandstaligen leerden kennelijk van de ervaringen met de oude *Biographie nationale*, want elk deel van het NBW bevatte vanaf de aanvang een volledig alfabet. Deze filosofie werd door de Franstalige Academie overgenomen, vermits nu het eerste deel van de *Nouvelle biographie nationale* ter bespreking voorligt.

Voortaan zal elke twee jaar een nieuw deel verschijnen dat telkenmale een volledig alfabet zal beslaan. Blijkens de sobere inleiding zal de selectie van de op te nemen biografieën beperkt worden tot Belgen die een zekere bekendheid genieten of buitenlanders die een betekenisvolle rol in de geschiedenis van België (of van de vroegere Zuidelijke Nederlanden en van het prinsbisdom Luik) hebben gespeeld. De chronologische dosering zal eveneens in het oog worden gehouden. Voor het werven van notities zijn deelgroepen uit de commissie die door de Academie is belast met de *Biographie nationale*, afgesplitst: ze selecteren respectievelijk notities met betrekking tot middeleeuwen, moderne tijden (1500-1800) en nieuwste tijden. Deze laatste chronologische schijf is nogmaals over vier velden (en deelredacties) verdeeld: wetenschap en techniek, literatuur, schone kunsten en algemeenheden. Enig telwerk aan de hand van deel I leert dat de middeleeuwen op 9%, de moderne tijden op 16% en de negentiende en twintigste eeuw op 75% van de notities beslag leggen. Elke notitie bevat summier genealogische gegevens, een korte levensschets, eventueel (voor auteurs of beeldende kunstenaars) een overzicht van de literaire en/of artistieke productie en een bronnen- en literatuuropgave.

Uiteraard kan men steeds opmerkingen formuleren aangaande het al dan niet opnemen van deze of gene figuur. Een ongeschreven wet blijkt te zijn dat, ofschoon zowel de Nederlandstalige als de Franstalige nationale biografieën zich nationaal noemen en beide door de Koninklijke Academie van België zijn uitgegeven, *de facto* levensschetsen van Vlamingen onder de

Franstalige biografieën schaars zijn (en *vice versa*). Zo bekennen wij dat de diepere zin waarom Michel van Remoortel, leider van de fanfare 'les chasseurs de Binche' en lokaal componist, een notitie verdiende ons ontgaat. Een andere keer is men nogal tolerant geweest wat de stijl van de notities betreft: deze over diplomaat Adolphe Poncelet bevat nauwelijks meer dan een opsomming van zijn rapporten aan het ministerie. Een notitie als deze over Jacques Cox, oud hoogleraar en rector van de Université Libre de Bruxelles, is dan weer erg breedvoerig, al laat dit de auteur toe erg persoonlijke en vaak leuke details mee te delen. In het algemeen valt het echter met de verhouding tussen belang van de betrokkene en lengte van de aan hem/haar bestede notitie wel mee. Van sommige overduidelijk belangrijke figuren werden erg uitvoerige levensbeschrijvingen opgenomen, we vermelden: koningin Elisabeth (echtgenote en weduwe van Albert I), Camille Huysmans en Emile Vandervelde. De notitie over Elisabeth ontgoochelt: ze werd geschreven in de licht geëxalteerde stijl die vooral francofone auteurs in haar greep schijnt te krijgen wanneer het koningshuis ter sprake komt. De auteur (Georges-H. Dumont) grijpt op de koop toe ook nog de kans aan om de Franse schrijfster Colette, met wie Elisabeth (zeer tot ongenoegen van haar postume biograaf) contacten onderhield na te trappen (86). Van erg veel begrip voor de 'deuxième sexe' getuigt deze *Nouvelle biographie nationale* overigens niet, op de 102 notities gaan er welgeteld 3 over vrouwen. Daar staat tegenover dat niet minder dan 8 notities over hooggeplaatste militairen handelen. Een krijgshaftig volk, de (Franstalige?) Belgen. Terloops, voor de geschiedenis van de Noordelijke Nederlanden dient geattendeerd op de notities over cartograaf Jacob van Deventer en over de inspecteurs van waterstaat tijdens het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, Adrianus en Bernard Goudriaan.

Wat de vormgeving betreft is dit eerste deel van de vernieuwde nationale biografie zonder meer een winstpunt. Er is overduidelijk erg veel aandacht besteed aan de typografie, de illustraties (vele zijn in kleur) maken er een boek van dat niet louter als repertorium dienst zal doen. Wie ooit biografische informatie over een historisch personage nodig heeft (en voor welke historicus is dit vroeg of laat niet het geval?) is dankbaar dat dergelijke naslagwerken bestaan. De licht hagiografische toon die in vele levensbeschrijvingen nog overheerst (zie hier bijvoorbeeld deze over ingenieur Raoul Grimard, van wie wordt beweerd dat hij, indien hij nog in leven was geweest, de crisis van het Waalse staal zonder meer had voorkomen) neemt men er graag bij. Verwonderlijker is het dat nagenoeg alle notities personen betreffen die op een positieve wijze tot de grandeur van de natie hebben bijgedragen. Het selectie criterium, een belangrijke rol spelen in de nationale geschiedenis, kan toch onmogelijk in een land waarin machtsuitoefening steeds meer in de schemerzones dan in het volle daglicht haar beslag kreeg en krijgt, resulteren in een plejade van onberispelijke, voorbeeldige biografieën. Als dit een impliciet criterium is, zullen nog wel meer fanfare-dirigenten in de komende delen hun opwachting maken.

Marc Boone

W. Winter, e. a., *Geschiedenis tussen eigen ervaring en wetenschap* (Utrecht: Vulgo, 245 blz., f25,-, ISBN 90 800351 1 4).

Op 12 en 13 mei 1989 werd te Utrecht een congres gehouden met als thema 'Geschiedenis tussen eigen ervaring en wetenschap'. Ongeveer een jaar later publiceerden de organisatoren, voor het merendeel AIO's geschiedenis, een bundel met de gelijknamige titel, waarin het merendeel van de lezingen en discussies is opgenomen.

De organisatoren hebben zich laten inspireren door de in Groot-Brittannië florerende *history workshop* die zich sedert het einde van de jaren zestig inzet voor een dialoog tussen (sociale)